

ΚΟΡΙΝΘΙΑ

Αρχαία Κόρινθος

Θέση «Αναπνοά», οικόπεδο Α. Παπαθανασόπουλου (εικ. 1)

Το καλοκαίρι του 2004 αποκαλύφθηκε αρχαίο νεκροταφείο. Οι περισσότεροι τάφοι ανήκουν στον ύστερο 4ο-αρχές του 3ου αι. π.Χ., δηλαδή στις αρχές της ελληνιστικής εποχής. Ξεχωριστή θέση κατέχουν οι τάφοι 1, 2 και 3, οι οποίοι είχαν τοποθετηθεί εντός τριμερούς ταφικού μνημείου, ισοδομικά κτισμένου από μεγάλους λίθους. Το νεκροταφείο χαρακτηρίζεται ως παρόδιο, καθώς βρίσκεται κατά μήκος του δρόμου που οδηγεί από το κέντρο της πόλης στην Πύλη του Φλιούντα.

Θέση «Λούτσα», οικόπεδο Λαζάρου-Αγγέλου
Στο οικόπεδο πραγματοποιήθηκε ανασκαφική

έρευνα σε δύο περιόδους: 09-08 έως 17-10-2007 και 25-08 έως 15-12-2008. Εντοπίστηκε κλίβανος ρωμαϊκής εποχής και βορειότερα 38 τάφοι, οι οποίοι χρονολογούνται από την αρχαϊκή έως την ελληνιστική εποχή. Οι τάφοι δεν χαρακτηρίζονταν από ενιαίο προσανατολισμό και δεν ήταν όλοι κτερισμένοι. Ενδεικτικά αναφέρονται τα ακόλουθα κτερίσματα: λήκυθοι, αρύβαλλοι, οινοχόες, σκύφοι, μικκύλα αγγεία, φύλλο χρυσού, χάλκινα ενώτια. Ως προς τον τρόπο ενταφιασμού ανευρέθησαν οι εξής τύποι τάφων: απλοί λακκοειδείς, λακκοειδείς με πύλινες καλυπτήριες κεραμίδες και σαρκοφάγοι.

Θέση «Περδικαριά» (εικ. 2)

Το φθινόπωρο του 2004 και του 2005 ανασκάφηκε εκτεταμένο νεκροταφείο των γεωμετρικών και των κλασικών χρόνων που αποδίδεται στην αρχαία πολίχνη Κρώμνα που εντοπίζεται στην περιοχή αυτή. Συνολικά ανασκάφηκαν τέσσερις λακκοειδείς γεωμετρικοί και 19 κλασικοί τάφοι (18 σαρκοφάγοι και 1 παιδικός λακκοειδής) και ένας βωμός με όστρακα κυρίως της αρχαϊκής περιόδου. Οι γεωμετρικοί τάφοι δεν ήταν κτερισμένοι (πλην ενός, στον οποίο βρέθηκε ζεύγος χάλκινων σφηκωτήρων), ενώ οι κλασικοί ήταν κτερισμένοι ως επί το πλείστον με κεραμική ντόπια και εισηγμένα, σιδηρά και χάλκινα ευρήματα (δακτύλιοι-περόνες) και οργανικά κατάλοιπα (κελύφη αυγών). Συνολικά, η ανασκαφή απέδωσε περί τα 35 ευρήματα. Η ανασκαφή δεν ολοκληρώθηκε και εκτιμάται ότι το γεωμετρικό, τουλάχιστον, νεκροταφείο εκτείνεται και κάτω από τις κλασικές σαρκοφάγους.

ΕΡΓΟΣΕ (εικ. 3-5)

Στο πλαίσιο του Έργου «Χάραξη της Νέας Σιδηροδρομικής γραμμής υψηλών ταχυτήτων Κορίνθου-Κιάτου» πραγματοποιήθηκαν ανασκαφικές εργασίες καταρχήν από τη Δ' ΕΠΚΑ και ύστερα από τη ΛΖ' ΕΠΚΑ στην πεδιάδα

Εικ. 1. Θέση «Αναπνοά», οικόπεδο Α. Παπαθανασόπουλου. Τριμερές ταφικό μνημείο.

Εικ. 2. Θέση «Περδικαριά». Άποψη της ανασκαφής.

Εικ. 3. Αρχαία Κόρινθος. ΕΡΓΟΣΕ. Αεροφωτογραφία.

βόρεια της Αρχαίας Κορίνθου και στην Αρχαία Σικυώνα από 6-12-2002 έως 28-02-2007.

1. Γεωμετρικό νεκροταφείο. Σε έκταση 1.200 τ.μ. αποκαλύφθηκε πλούσιο νεκροταφείο γεωμετρικών χρόνων σε μια περιοχή όπου δεν μαρτυρείται ταφική χρήση στα επόμενα χρόνια. Οι τάφοι ήταν πλούσια κτερισμένοι με χρυσά και χάλκινα δακτυλίδια, εγχειρίδια, ειδώλια και αγγεία.

2. Δυτικό σκέλος των Μακρών Τειχών. Σε βάθος 3,50 μ. αποκαλύφθηκε το τείχος σε μήκος 12 μ., καθώς και τάφοι που χρονολογούνται από τους κλασικούς έως τους βυζαντινούς χρόνους, με μικρό αριθμό κτερισμάτων. Τα τείχη συνέδεαν την πόλη της Κορίνθου με το λιμάνι του Λεχαίου.

3. Τεχνικό έργο διευθέτησης υδάτων. Πρόκειται για δύο παράλληλα μεταξύ τους τοιχεία με μήκος 34, ύψος 1,70-2 και απόσταση μεταξύ τους 1,90 μ. Η τοικοποιία τους αποτελείται ως επί το πλείστον από μεγάλους καλοδοουμένους πωρόλιθους με συνδετικό υλικό λάσπη, αργούς λίθους και κεραμίδια.

4. Δώδεκα τάφοι αρχαϊκών χρόνων χωρίς ενιαίο προσανατολισμό. Πρόκειται για ταφές σε λάρνακα, εκ των οποίων οι δύο ήταν παιδικές. Αποκαλύφθηκαν σε βάθος 1,74-2,17 μ. Οι περισσότεροι τάφοι ήταν ακτέριστοι.

5. Δώδεκα τάφοι κλασικών χρόνων. Οι έντεκα τάφοι σε πάρινες σαρκοφάγους και ένας λακκοειδής έφεραν σε αρκετές περιπτώσεις καλυπτήρια πλάκα. Οι οκτώ από αυτούς ήταν κτερισμένοι.

6. Αρχαία οδός. Εντοπίστηκε τμήμα αρχαίου λιθόστρωτου δρόμου με κατεύθυνση ΝΑ.-

Εικ. 4. Αρχαία Κόρινθος. ΕΡΓΟΣΕ. Πρώιμος θολωτός μυκηναϊκός τάφος.

ΒΔ. Ο δρόμος, πλ. 3,50 μ., ερευνήθηκε σε μήκος 18 μ., από τα οποία το λιθόστρωτο, κατασκευασμένο με αργούς λίθους μεσαίου και μεγάλου μεγέθους, πακτωμένους στο χώμα, σώζεται σε μήκος 13,50 μ. και φέρει αρματοτροχιές.

7. Μυκηναϊκός τάφος. Τα σημαντικότερα ευρήματα εντοπίστηκαν στο μοναδικό λάκκο που είχε ανοιχθεί στο δάπεδο του τάφου και ξεχωριστή θέση ανάμεσά τους έχουν μια πρώιμη πρόχους και δύο πιθανοφείς εξαιρετικής τέχνης που σώζονται ακέραιοι και χρονολογούνται στην υστεροελλαδική ΙΙ (εικ. 4).

8. Τμήμα αρχαϊκού νεκροταφείου. Ερευνήθηκαν 73 τάφοι στο σύνολό τους, εκ των οποίων οι δώδεκα χωρίς καλυπτήρια πλάκα και χωρίς ενιαίο προσανατολισμό. Στην πλειονότητά τους (39) ήταν ακτέριστοι. Οι νεκροί συνοδεύονταν κυρίως από χαρακτηριστικούς για την εποχή τύπους αγγείων, καθώς και από ποικίλα μικροευρήματα.

9. Κτήριο που αποτελείται από δύο χώρους, φέρει στις τρεις πλευρές ισχυρούς τοίχους,

Εικ. 5. Αρχαία Σικυώνα.
Το μυκηναϊκό νεκροταφείο. Αεροφωτογραφία.

Εικ. 6. Αρχαία Κόρινθος. Αρχαίο λατομείο.

ενώ στην ανατολική ορίζεται από τις ιδιαίτερα συνεκτικές αποθέσεις των χειμάρρων.

10. Τμήμα ταφικού μνημείου. Το μνημείο, μήκ. 6,25, πλ. 5,05 μ., είναι κατασκευασμένο από δύο σειρές δρομικών λιθοπλίνθων, που εδράζονται σε βάση από αργούς λίθους και κονίαμα. Συνεχίζει προς τα νότια σε μη απαλλοτριωμένη έκταση και έχει προσανατολισμό Β.-Ν.

11. χ.θ. 2+100 - 2+191. Εντοπίστηκαν 160

Εικ. 7-8. Αρχαία Κόρινθος. Αρχαίο λατομείο.

περίπου τάφοι διαφόρων τύπων, ανάμεσα στους οποίους τέσσερις θαλαμωτοί, τέσσερα ταφικά μνημεία, τεχνικό έργο διευθέτησης υδάτων, καθώς και συγκρότημα 14 δωματίων. Ο ένας από τους θαλαμωτούς τάφους (θαλ. Τάφος ΠΙ), καθώς και το ταφικό μνημείο ΠΙ φέρουν στη δυτική τους πλευρά κυματοφόρο τοιχοβάτη. Από τη γραμμή διέλευσης του τρένου καταστρέφονται πέντε δωμάτια (δωμ. 1, 2, 4, 6, 8), 20 τάφοι, καθώς και τμήματα των τοίχων 1 και 2 του τεχνικού έργου διευθέτησης υδάτων.

12. Τμήμα ταφικού μνημείου με τρίβαθμη πάρινη κρηπίδα, η οποία αποτελείται από ορθογώνιες πάρινες λιθοπλίνθους που συνδέονταν μεταξύ τους με συνδέσμους.

13. Στην Αρχαία Σικυώνα ερευνήθηκαν 30 θαλαμοειδείς και διπλοί λακκοειδείς τάφοι της μυκηναϊκής περιόδου. Οι θαλαμοειδείς τάφοι ήταν λαξευμένοι στο φυσικό έδαφος της περιοχής. Επίσης, 42 απλοί λακκοειδείς τάφοι, με ή χωρίς κάλυψη, που ανάγονται στον 5ο και τον 4ο αι. π.Χ. Το νεκροταφείο οριζόταν νοτιοδυτικά από αναλημματικό τοίχο. Επισημαίνεται ιδιαίτερα η ύπαρξη στοιχείων προγονολατρείας, που συντελέστηκε κατά την υστερογεωμετρική εποχή και συνεχίστηκε έως τους πρώιμους ελληνιστικούς χρόνους, στους περισσότερους ταφικούς θαλάμους (εικ. 5).

ΕΡΓΟ «ΟΛΥΜΠΙΑ ΟΔΟΣ» (εικ. 6-10)

Στην περιοχή βόρεια της Αρχαίας Κόρινθου, στο πλαίσιο του έργου διαπλάτυνσης της Ν.Ε.Ο. Κόρινθου-Πατρών, αποκαλύφθηκε το 2010 αρχαίο λατομείο που διατηρείται σε πολύ καλή κατάσταση. Από τα λιγοστά κινητά ευρήματα που ήλθαν στο φως στην ανασκαφική έρευνα, η οποία βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη, η χρήση του λατομείου χρονολογείται στους αρχαϊκούς χρόνους και οι λίθοι του χρησιμοποιήθηκαν πιθανότατα για την κατα-

Εικ. 9-10. «Ολυμπία Οδός». Αρχαϊκό νεκροταφείο.

σκευή σαρκοφάγων στο γειτονικό νεκροταφείο αρχαϊκών και κλασικών χρόνων, αλλά και για την ανέγερση του τείχους που εντοπίστηκε δυτικότερα και θεωρούμε ότι ήταν το αρχαϊκό τείχος της πόλης της Κορίνθου (εικ. 6-8).

Δυτικότερα από το ανωτέρω λατομείο, στο πλαίσιο δοκιμαστικών τομών για την κατασκευή γέφυρας για το έργο της ΟΛΥΜΠΙΑΣ ΟΔΟΥ, ήλθε στο φως νεκροταφείο αρχαϊκών χρόνων (εικ. 9-10). Από το σύνολο των 30 τάφων οι τέσσερις ήταν παιδικοί. Εντοπίστηκαν εννέα ταφές σε λάρνακα με πώρινη καλυπτήρια πλάκα, εκ των οποίων οι τρεις δεν καλύπτονταν. Επτά ταφές ήταν σε κιβώτιο και δώδεκα σε λάκκο με πώρινη καλυπτήρια πλάκα. Δύο από τους τάφους ήταν σε λάκκο χωρίς καλυπτήρια πλάκα. Οι 24 τάφοι είχαν προσανατολισμό Ν.-Β., οι πέντε Α.-Δ., ενώ ο ένας είχε μετατοπιστεί από τη θέση του και δεν διακρινόταν ο προσανατολισμός του. Αξίζει να σημειωθεί ότι στη βόρεια πλευρά του χώρου που ερευνήσαμε και εντοπίστηκαν οι τάφοι, βρέθηκε και ο τάφος 71 που είχε ερευνηθεί κατά τη διάρκεια των ανασκαφών της ΕΡΓΟΣΕ. Αυτό δείχνει ότι με αφορμή τα μεγάλα έργα των τελευταίων ετών, έχει ανασκαφεί όλος ο χώρος μεταξύ της Ν.Ε.Ο. και της νέας σιδηροδρομικής γραμμής Κορίνθου-Πατρών, τμήμα πλάτους 50 μ. περίπου.

Δήμος Ευρωστίνης

Δερβένι (εικ. 11)

Κατά τη διάρκεια της ανασκαφικής έρευνας που διεξάγεται στο πλαίσιο του έργου «Χάραξη διπλής σιδηροδρομικής γραμμής Κορίνθου-Πατρών στο τμήμα Κιάτο-Πάτρα» στην περιοχή του Δερβενίου, ήλθαν στο φως αρχιτεκτονικά κατάλοιπα που ανήκουν στην πρωτοελλαδική εποχή (εικ. 11). Σύμφωνα με τις πρώτες εκτιμήσεις πρόκειται για οικισμό. Παράλληλα, διεξάγεται σωστική ανασκαφική έρευνα σε αρχιτεκτονικά κατάλοιπα που ανήκουν σε λουτρό των ρωμαϊκών χρόνων. Μέχρι σήμερα έχουν αποκαλυφθεί

πέντε δωμάτια, υποκαυστικό σύστημα, σύστημα αγωγών, υπογείων και επιγείων, για την παροχή και την απομάκρυνση των υδάτων.

Θέση «Μαύρα Λιθάρια», Λιμάνι αρχαίας Αιγείρας (εικ. 12-13)

Η σωστική ανασκαφική έρευνα με αυτοχρηματοδότηση στο οικόπεδο φερόμενης ιδιοκτησίας Ναχμιά Ιακώβου πραγματοποιήθηκε σε δύο ανασκαφικές περιόδους, από 12-04 έως 29-07 και από 16-11 έως 7-12-2010. Κατά την έρευνα αποκαλύφθηκε εντός των ορίων του οικοπέδου τμήμα της κατασκευής του λιμενοβραχίονα με κατεύθυνση Α.-Δ. (εικ. 12-13). Πρόκειται για ανθρωπογενή κατασκευή, συνολικού αποκαλυπτόμενου μήκους 17,40 μ., σε τρία στρώματα: α) η ανωδομή του ανώτερου στρώματος αποτελείται από κροκαλοπαγείς λίθους διαφόρων διαστάσεων τοποθετημένους δρομικούς και μπατικούς έχοντας ως συνδετικό υλικό υποκίτρινο ομοιογενές κονίαμα, β) το μεσαίο στρώμα αποτελείται από σειρές εργασμένων ογκολίθων από ντόπια πετρώματα, κυρίως ψαμίτες, οι περισσότεροι των οποίων βρέθηκαν μετατοπισμένοι από την αρχική τους θέση, γ) το κατώτερο στρώμα αποτελείται από άμμο, θραύσματα κοχυλιών και κροκάλες διαφόρων μεγεθών. Πρόκειται για φυσικό σχηματισμό, αβαθή πυθμένα θάλασσας ή ακτή. Στη δυτική

Εικ. 11. Δερβένι. Ρωμαϊκό λουτρό.

Εικ. 12-13. Λιμάνι Αιγείρας.

πλευρά του οικοπέδου αποκαλύφθηκε μέρος ενός μεγάλου φυσικού βράχου, που πιθανότατα αποτελούσε το κλείσιμο της λιμενολεκάνης από τη δυτική πλευρά. Σύμφωνα με τα κινητά ευρήματα, κυρίως τμήματα κεραμικής, η κατασκευή του αρχαίου λιμανιού τοποθετείται στο 2ο ή το 1ο μισό του 3ου αι. μ.Χ. και συμπίπτει με την ανακατασκευή του αρχαίου θεάτρου της Αιγείρας (εποχή αυτοκράτορα Μαξιμίνου Θράκα (235-238 μ.Χ). Προφανώς, η εγκατάλειψη του λιμανιού συνοδεύεται από τη γενικότερη εγκατάλειψη της πόλης ύστερα από ένα μεγάλο σεισμό που σημειώθηκε στα μέσα περίπου του 3ου αι. μ.Χ.

Κεγχρεές

Ράχη Κουτσογκίλλα

Ανασκαφική έρευνα στο πλαίσιο συνεργασίας του ΥΠΠΟΤ με την ΑΣΚΣ (εικ. 14). Από το 2007 βρίσκεται σε εξέλιξη έρευνα που αφορά στην επιστημονική μελέτη, προστασία και ανάδειξη του ρωμαϊκού νεκροταφείου, στη Ράχη Κουτσογκίλλα, βόρεια του αρχαίου λιμανιού των Κεγχρεών. Η ανασκαφική αυτή δραστηριότητα δίνει τη δυνατότητα να ερευνηθεί συστηματικότερα ένα πυκνό νεκροταφείο θαλαμωτών και λακκοειδών τάφων που χρονολογούνται από τον 1ο έως τον 7ο αι. μ.Χ. και καταμαρτυρούν την ύπαρξη σημαντικού

οικισμού των ρωμαϊκών και παλαιοχριστιανικών χρόνων. Η μελέτη του χώρου συμβάλλει ώστε να γίνει κατανοητή η τοπογραφία και η ιστορία της ευρύτερης περιοχής του αρχαίου λιμανιού των Κεγχρεών.

Σχοίνος

Πρωτοελλαδικό νεκροταφείο (εικ. 15)

Τον Απρίλιο του 2007, στο οικόπεδο Ν. Παπακωνσταντίνου, το οποίο βρίσκεται στον Σχοίνο, 1 χλμ. περίπου ανατολικά του όρμου και του λόφου του Αγίου Σωτήρα, πραγματοποιήθηκε η διάνοιξη δύο δοκιμαστικών τομών. Σε μία από αυτές αποκαλύφθηκε αμφοροειδές αγγείο, με οριζόντιες λαβές τοποθετημένο πλάγια στο χώμα. Τα αγγεία περιβάλλονταν από στρώμα καύσης, ενώ το αμφοροειδές αγγείο περιείχε καύση ενπλίκου, η οποία χρονολογείται στην πρωτοελλαδική εποχή.

Αρχαία Σικυώνα (εικ. 16)

Στο πλαίσιο του Έργου «Μελέτη, κατασκευή, χρηματοδότηση, λειτουργία, συντήρηση και εκμετάλλευση με Σύμβαση Παραχώρησης του αυτοκινητοδρόμου Ελευσίνα-Κόρινθος-Πάτρα-Πύργος-Τσακώνα», ανασκάφηκε κατά το 2010, νεκροταφείο των ιστορικών χρόνων, η χρήση του οποίου εκτείνεται από τη μέση γεωμετρική περίοδο έως τους κλασικούς

Εικ. 14. Ράχη Κουτσογκίλλα. Το ρωμαϊκό νεκροταφείο.

Εικ. 15. Σχοίνος. Το πρωτοελλαδικό νεκροταφείο.

Εικ. 16. Αρχαία Σικώνα.

χρόνους. Ανευρέθηκαν συνολικά 55 τάφοι, η πλειονότητα των οποίων ανήκει στον τύπο του λακκοειδούς με καλυπτήρια πλάκα και χρονολογούνται τον 5ο αι. π.Χ. Εντοπίζεται και ο τύπος της λάρνακας με μονές, αλλά και πολλαπλές ταφές. Νότια του νεκροταφείου και με κατεύθυνση Δ.-ΒΔ. / Α.-ΝΑ. εντοπίστηκε τοίχος μήκους 13 μ. περίπου και μέγ. σωζ. ύψους 2 μ. περίπου, χρονολογούμενος στα

τέλη του 6ου και τις αρχές του 5ου αι. π.Χ. Παράλληλα, εντοπίστηκε ακανόνιστη αργολιθοδομή μήκους 10,50 μ. με λίθους μεσαίου και μεγάλου μεγέθους, καθώς και επιτύμβιες ορθογώνιες στήλες σε β' χρήση με κατεύθυνση προς Δ.-ΒΔ., η οποία αποτελεί πιθανότατα τη συνέχεια του προαναφερθέντος τοίχου και συνεχίζει να οριοθετεί το χώρο του νεκροταφείου.

Προϊστάμενοι

Αλέξανδρος Μάντης (2004-2006)
Κωνσταντίνος Κίσσας (2007-2010)

Ανασκαφές

Κατουνίστρα, Ρωμαϊκή Έπαυλη, Νεμέα, Λεόντιο, θέση «Πλακωμένο», Σωστικές ανασκαφές της ΕΡΓΟΣΕ

Σωστικές ανασκαφές της ΕΡΓΟΣΕ και στην ΟΛΥΜΠΙΑ ΟΔΟ

Αρχαία Κόρινθος, θέση «Λούτσα», οικόπεδο Λαζάρου-Αγγέλου, θέση «Αναπνοά», οικόπεδο Α. Παπαθανασόπουλου

Θέση «Αναπνοά», οικόπεδο Β. Ψύλλα, θέση «Κράνιο», οικόπεδο Α. Μαρίνη, θέση «Λούτσα», οικόπεδο Θ. Τσουλουχά, θέση «Αραπομαχαλάς», οικόπεδο Κ. Κακούρου, Κεγχρεές, Ράχη Κουτσογκίλλα

Θέση «Περδικαριά»

Σχοίνος, οικόπεδο Παπακωνσταντίνου

Θέση «Μαύρα Λιθάρια», οικόπεδο Ναχμία Ιακώβου

Υπεύθυνοι αρχαιολόγοι

Ζ. Ασλαματζίδου

Π. Κασίμη, Χρ. Πιπίλου, Β. Τασίνος, Β. Παπαθανασίου, Π. Ευαγγέλογλου

Π. Κασίμη, Β. Τασίνος

Π. Κασίμη, Π. Ευαγγέλογλου

Β. Τασίνος

Μ. Γκιώνη

Β. Παπαθανασίου